

**ȘTAMPILE, COTE DE BIBLIOTECĂ, EX-LIBRIS-URI PERSONALE ȘI
ALTE „SEMNE”, DE PE CÂTEVA TIPĂRITURI DIN BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ A MUZEULUI ALBAIULIAN (I)**

DOINA DREGHICIU
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia
CARMEN STÎNEA
Arhivele Episcopiei Greco-Catolice din Canton, Ohio
GABRIELA MIRCEA
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Prin prezenta lucrare vom face referiri bibliografice la 26 de unități de bibliotecă (vezi *Anexa / Catalog*, de la sfârșit), din fondul de patrimoniu al *Bibliotecii documentare a Muzeului Național al Unirii* din Alba Iulia, cu încercarea de a le interpreta cât mai amănunțit cu putință (și mai corelativ), pentru a ilustra pe bază de surse de informare interne, ușor accesibile, existente pe înseși exemplarele supuse cercetării, secvențial, modul în care această colecție importantă de carte, inestimabilă sursă de documentare, s-a constituit stratificat, prin acumulări succesive de titluri și exemplare, de-a lungul timpului (începând din 1887/1888 și până în vremurile actuale, dar, în continuare ne vom referi doar la perioada sa veche de funcționare, din timpul lui Adalbert Cserni¹).

Desigur, cercetarea de acest tip ar trebui extinsă asupra tuturor exemplarelor de tipărituri din colecție, dar aceasta ar presupune o acribie specială și o încetineală aproape „de melc” în finalizarea proiectului, cu toate că rezultatul unei astfel de recoltări de informații documentare ar justifica din plin și susținerea unei astfel de întreprinderi (în diferite etape de studiu²), doar aparent anacronică și superfluă.

Analiza de detaliu a informațiilor bibliografice respective poate conduce la restituiri istorice importante, legate de constituirea și evoluția fondului de tipărituri al *Bibliotecii* menționate, inclusiv legate de activitatea concretă de bibliotecar a întemeietorului muzeului albaiulian, Adalbert Cserni (1842-1916)³ – ceea ce ne propunem în principal acum, în prima parte a programului nostru

¹ Ceea ce înseamnă că studiul nostru ar putea avea și alte secțiuni, notate cu II, III etc.

² Vezi, în mare, lucrările dedicate exclusiv sau neexclusiv subiectului (respectiv *Bibliotecii Muzeului*), din lista de *Bibliografie*, de la sfârșit, datorate îndeosebi lui Coriolan Petranu, Leonte Opreș, Dionisie Radu etc., sau altora, ca: Lucia Hațegan, Eva Mârza, Doina Dreghiciu, Carmen Stînea (foste angajate pentru gestionarea avuției de carte a muzeului, pe post de bibliotecare) etc., până la actualii bibliotecari ai fondului documentar respectiv (Diana Ciugudean și Florin Bogdan).

³ Vezi, despre întemeietorul *Bibliotecii documentare a Muzeului Național al Unirii* din Alba Iulia, îndeosebi Szabó 2016, dar și Dreghiciu, Mircea 2006; Dreghiciu, Mircea 2006a; Dreghiciu, Mircea 2008; Dreghiciu, Mircea 2010; Mircea 2013 etc.

actual de studiu (I)⁴ – , inclusiv la teoretizarea, sensibil diferită, decât până acum, a semnificațiilor unor ștampile, cote, sau ale altor genuri de adnotări și informații bibliografice adiacente, care pot avea, fie și indirect, inclusiv valoare de ex-libris-uri de bibliotecă de instituție, sau personală.

Desigur, preocupările concrete cu privire la ex-libris-urile (sau supra-libros-urile) din colecția de carte, veche, modernă și contemporană, a *Bibliotecii documentare* menționate au început, mai energic (cu unele deșteleniri anterioare⁵), în mai 2004, când s-a organizat o amplă expoziție temporară intitulată: *Ex-libris-ul, oglinda profilului intelectual al posesorului de carte*⁶.

Se făceau referințe atunci doar la profilul intelectual al posesorului de carte, deoarece majoritatea ex-libris-urilor analizate/ reanalizate (cele mai vechi fuseseră semnalate bibliografic anterior), erau ex-libris-uri manuscrise (ale unor practicanți ai scris-cititului, cu o atracție mai deosebită, chiar bibliofilă, față de carte), ceea ce și justifica din plin titlul ales (care părea, totuși, incomplet, pentru că nu se deschidea și spre profilul artistic al posesorilor de carte, din cursul secolelor al XVI-lea - al XX-lea, decât cu totul tangențial, respectiv înspre problematica ex-libris-rilor preponderent grafice sau artistice⁷)!

Desigur, se ignora atunci, din motivele relevate, profilul artistic, adeseori profund implicat și el (încă din cursul secolului al XVI-lea, cel puțin, pe baza surselor documentare de la noi), al posesorului de carte, iubitor și de ex-libris-uri, de diferite feluri (manuscrise, ștampilare, inclusiv de ex-libris-uri grafice), așa cum ni se contura el prin piesele documentare aflate la îndemână, accentul căzând vrând-nevrând pe ex-libris-urile literare (literale) sau manuscrise, categoric predominante, care oglindeau îndeosebi profilul intelectual (inclusiv prin cărțile deținute și natura acestora) al acestor posesori de cărți (și de veritabile biblioteci), din vremuri mai îndepărtate, sau mai apropiate.

Informații despre conținutul acestei expoziții temporare, din 2004, se păstrează într-un studiu, publicat abia în 2007⁸, precum și în lucrarea editată în 2008, amintită deja, și ea, anterior, în note.

Astfel, conform studiului apărut în *Acta Musei Porolissensis*, au fost relevate unele aspecte privind proveniența cărților de patrimoniu din colecția de

⁴ În continuarea încercării din 2008, când s-a deștelenit reconstituirea muncii de bibliotecar a celui menționat (vezi Dreghiciu, Mircea 2008).

⁵ În acest context, este remarcabil efortul de catalogare, în premieră, a fondului de carte veche românească, realizat în anii 1974-1979, de Lucia Hațeganu și Doina Lupan, sau a cărților didactice românești vechi și moderne, cu valoare patrimonială, de către Lucia Hațeganu și Iacob Mârza etc.; vezi, ca atare: Mârza, Hațeganu 1973; Lupan, Hațeganu 1974; Lupan, Hațeganu 1975; Hațeganu 1976; Hațeganu 1977; Hațeganu, Lupan 1979; Hațeganu 1980; Hațeganu 1983.

⁶ Vezi despre aceasta și Mircea, Dreghiciu 2008, p. 5 etc.

⁷ Efortul expozițional menționat a presupus și prealabila cercetare și foietare, volum de volum, adeseori pagină de pagină, a cam întreg fondului documentar al bibliotecii menționate.

⁸ Dreghiciu, Mircea 2006-2007, passim.

bibliotecă documentară menționată, care au anumite tangențe și cu studiul de față (respectiv faptul că unele exemplare de carte au făcut parte din vechea bibliotecă de instituție asociativă de la Alba Iulia, datorată mult lui Cserni).

S-a arătat, sub acest aspect, că unele exemplare, din fondul respectiv, proveneau chiar și din vechea bibliotecă a *Seminarului teologic romano-catolic din Alba Iulia (Seminarium Incarnatae Sapientiae)* ca: 1. *Gesta S. Nicetae veteris Daciae Episcopi et Apostoli*, Cluj, 1750 (cu cota actuală CVS 156)⁹; 2. Martinus Bola, *Historia universalis*, vol. I, Cluj, 1798 și vol. II, Cluj, 1799 (cu cotele actuale CVS 121 și CVS 122)¹⁰; 3. *Deutsch-Wallachische Sprachlehre*, Sibiu (tipografia lui Martin Hochmeister), 1823 (CVS 105), care a fost o donație a Episcopului Ignațiu Szepesy (anii de episcopat fiind 1820-1827), conform însemnării: “*Nr. 1./ Ex munificentia Ex[ce]ll[enti]ssimi Praesulis Ignatii e L. B. Szepesy/ Seminarii Incl[ita]e Sapientiae*”¹¹ etc.

⁹ Vezi exemplarul la Bogdan 2015, p. 34-35 și Dreghiciu, Mircea 2006-2007, p. 330-331 (nr. 21); cota sa veche, cel puțin în 1815, când se menționa expres existența sa în colecția seminarială respectivă era: “*B. Th. n. 5*”, ceea ce putea însemna: “*Theca*” (adică *Raftul, Dulapul*) “*B*”, sau, poate, numai “*B[iblio] Theca*” și “*n[umerus] 5*” și în acest din urmă caz volumul era al 5-lea, prin raportare la întreaga colecție de cărți, din acel moment, nu doar ca poziționare pe acest raft, desemnat, eventual, cu litera “*B*” (ceea ce ar fi însemnat că exista și o structurare tematică a volumelor), poziționarea fiind notată și pe exemplar, ca volumele să poată fi reasezate la locul lor; despre exemplare ale bibliotecii seminariale vezi și Szügyi-Szűcs, Veres 2019, *passim*.

¹⁰ Vezi Dreghiciu, Mircea 2006-2007, p. 338-339, dar și Bogdan 2015, p. 61-62, care autor relevă o cotă de bibliotecă: *N2, VI, 47*, asemănătoare, probabil, celor din colecția de la *Batthyaneum*, ceea ce ar putea servi la clarificarea circulației unor cărți din biblioteca seminarială înspre cea muzeală (organizată începând abia din 1888); din alte însemnări, este de dedus că volumul făcea parte din aceeași colecție și în 1866-1867, transferul său petrecându-se ulterior, și, poate, printr-un intermezzo, în colecția de la *Batthyaneum*, cum ar sugera cota relevată de Florin Bogdan, dar, desigur, o astfel de posibilitate trebuie cercetată în sine; în 1815, când se făcuse un riguros inventar al bibliotecii seminariale, exemplarul părea a avea cota 2 (conform însemnării: *Liber Seminarii Incarnatae Sapientiae Bib. No. 2 1815*), ceea ce ne face să credem, că, totuși, nu exista atunci nicio organizare tematică sau subtematică a volumelor din acest fond, cum încercasem să explicităm în legătură cu volumul prezentat anterior, cel puțin în primele decenii ale secolului al XIX-lea.

¹¹ Dreghiciu, Mircea 2006-2007, p. 343 (în care *Nr. 1*, se referă la numărul donației episcopale respective, raportată la un an anume al intervalului 1823-1827); alte volume, examinate în 2004, au conținut didactic și au făcut parte din colecția veche a muzeului, ca: 1. Franciscus Gedikus, *Lectioes latinae*, Sibiu (Tipografia lui Martin Hochmeister), 1796, (CVS 130) – care i-a aparținut lui *Stephan Arkosi, m. p.* (Dreghiciu, Mircea 2006-2007, p. 337; Bogdan 2015, p. 60-61); 2. *Selecta latini sermones exempla*, Cluj, 1837 (BV 881) – volum aparținător lui *Karl Meszáros*, din Târgu Mureș, care scria în germană pe exemplar, în 1853-1854 (Dreghiciu, Mircea 2006-2007, p. 344); 3. *Institutiones grammaticae*, Cluj, 1843 (BV 436), cu însemnarea de donație: *Krekana fügt dieses Buch der Kar[ls]bürger Bibliothek bei 1867/ 68 II-er Phylosoph Jahrgange in Lyceo* (înaintea sa, în 1848, Lorintz Berczie deținuse volumul etc.) – semn că din 1867/1868, cel puțin, acest exemplar îi aparținea bibliotecii liceale amintite, ca o donație individuală, care bibliotecă albaiuliană era diferită în mod evident de cea a *Seminarului teologic* (Dreghiciu, Mircea 2006-2007, p. 346-347) etc.; toate aceste cărți, inclusiv cele provenite din colecția seminarială de la Alba

Am reamintit situația acestor volume, provenite din fosta *Biblioteca* a *Seminarului romano-catolic* din Alba Iulia, uneori și de la diferiți posesori individuali de carte, anteriori, sau din *Biblioteca Liceului romano-catolic* din Alba Iulia (mai puțin cunoscută istoric, ca atare, sau din bibliografia de specialitate) doar pentru a reactiva ideea complexității acestui fond documentar de bibliotecă muzeală, de la Alba Iulia, deosebit de valoros, care nu știm încă pe deplin, pe etape diferențiate, cum a fost constituit și marea problemă legată de aceste volume vechi și moderne, din componența sa este, dacă ele au intrat în alcătuirea *Bibliotecii Muzeului* local în timpul lui Cserni (deci, până în 1916), sau ulterior, ceea ce numai în viitor se va putea stabili efectiv, clar și sigur.

Dar să intrăm în subiectul propriu-zis al studiului de față, al informațiilor bibliografice noi (inedite), pe care dorim să le punem în discuție.

Ca atare, prima chestiune, care ar merita o cercetare mai aprofundată, în acest context, este dacă volumele mari, *in folio*, cu paginație deosebit de bogată, care constituie *Catalogul* tipărit al celebrei biblioteci iluministe transilvane a contelui Samuel Teleki (inclusiv al celei a soției sale, contesa Susana Bethlen de Iktar)¹², apărute la Viena, în anii 1796, 1800, 1811 și 1819, au făcut, sau nu au făcut parte din vechea bibliotecă a muzeului albaiulian, din timpul lui Cserni?

Cum se poate observa, după analiza exterioară a acestora, ele par a proveni din vechiul fond de bibliotecă, deoarece au ștampila *Muzeului Regional Alba Iulia*, precum și cote relativ mici (în actuala colecție de carte a instituției menționate), de *Istorie*, anume: *I. 1153 - I. 1156* (situație grăitoare și ea în sine).

Dar, de ce aceste volume se află așezate în compartimentul *Istorie*, și nu în cel al așa-zisei *Biblioteci vechi*, unde se conservă majoritatea celor care provin din biblioteca muzeală „cserniană”? Și, mai ales, de ce aceste volume nu au vreun însemn de apartenență la aceasta? Dacă nu au niciun astfel de semn, chiar nu au putut face parte din vechea bibliotecă a muzeului?

Pentru a clarifica situația lor, respectiv momentul și felul în care au ajuns în *Biblioteca*, este utilă și analiza numerelor lor de inventar (ceea ce noi nu am întreprins la vremea catalogării acestui reper bibliografic important din colecție, cu valențe bibliofile reale¹³), precum și aprofundarea cunoștințelor concrete despre componența, volum cu volum, a *Bibliotecii*, din timpul lui Cserni. Până una-alta, ni se pare, totuși, destul de îndreptățită și prezumția că volumele acestea au făcut parte din patrimoniul vechiului *Muzeu* din timpul lui Cserni.

Iulia, lasă și impresia că au făcut parte, de la un anumit moment, din vechea bibliotecă muzeală, din timpul lui Cserni, dar aspectele reale ale circulației lor trebuie clarificate mai mult, în viitor.

¹² *Vezi Anexa*, nr. 1-4; Samuel Teleki a trăit în anii 1739-1822, iar soția sa în anii 1754-1797.

¹³ Volumele vorbesc și despre biblioteconomia epocii, despre modul în care era structurată o astfel de bibliotecă personală, dar și cu deschidere publică importantă, model pentru vremea respectivă, *Bathyanum*-ul de la Alba Iulia și *Telekiana* de la Târgu Mureș, fiind etaloanele înfloririi maxime, iluministe, a cultului pentru cartea tipărită sau manuscrisă, în Transilvania, la acea vreme.

În aceeași situație, destul de incertă (dar, totuși, parcă mai clară, prin anterioritatea prezenței sale în inventarele actuale ale *Bibliotecii* muzeului), pare a se afla un alt volum, recatalogat și de noi¹⁴ acum: *Erdély országanak három könyvekre osztott törvényes könyve...* Cluj, 1779¹⁵, colligat cu *Statuta jurium municipalium saxonum in Transilvania...*, Cluj, 1779¹⁶. Cota sa este din nou de *Istorie* (I. 895) și, chiar mai mică față de cele ale celor 4 volume, la care ne-am referit anterior. Ca atare, nici acest volum nu a fost inclus, în inventarele încă în vigoare, în *Biblioteca veche* (BV), unde, desigur, și-ar fi avut mai degrabă locul. În 28 octombrie 1885, el se afla, încă, în posesia particulară a unui deținător care semna: *F. (?) Ott. (?)*. Deși nu există nici un semn exterior, în acest sens, nu ar fi exclus ca și acest volum să fi fost donat, de ultimul său posesor, după 1888, *Bibliotecii* vechiului muzeu, din timpul Cserni¹⁷.

Dar, cum noi nu dorim să ne centram încercările de documentare suplimentară actuale pe cărțile așa-zis vechi, cu valoare patrimonială deosebită¹⁸, din actuala colecție muzeală de la Alba Iulia, ci, să le deschidem și spre cartea modernă propriu-zisă și relativ contemporană, ne vom raporta, în continuare, la situația câtorva volume imprimate din cursul secolului al XIX-lea (și în primele decenii ale celui următor), cu deosebire asupra unor așa-numite transilvanice moderne, care, realmente, au făcut parte din vechea bibliotecă a muzeului.

Dintre acestea, amintim, îndeosebi: *Familiile nobile ale Transilvaniei*, Cluj, 1854 (în limba maghiară), de Kövári László¹⁹; *Consemnatiunea comitatelor în marele principatu Transilvaniei dupe impartirea lor în comitatele, szkaunele și distrikturile...*, Sibiu, 1862 (în limbile maghiară, germană și română, cu caractere de epocă)²⁰; Wilhelm Schmidt, *Die Stammburg der Hunyade in Siebenbürgen*, Sibiu, 1865²¹ și *Anuarul Societății de istorie și*

¹⁴ Bogdan 2015, p. 42-43; menționăm că și noi am utilizat volumul respectiv (un *colligatum*) în cadrul unor expoziții temporare, anterior anului 2015, dar cel care l-a catalogat este Florin Bogdan.

¹⁵ Vezi *Anexa*, nr. 1.

¹⁶ Bogdan 2015, p. 45-46; din păcate, nu am fișat, anterior, și această componentă importantă a *colligatum*-ului, care ne ajută să înțelegem mai bine specificul volumului, în ansamblul său.

¹⁷ S-ar putea face cercetări în acest sens și în *Anuarele* vechi ale *Muzeului*, sau în documentația, din păcate deficitară, a acestuia; este interesant că Florin Bogdan semnala existența în colecția de la BV (*Biblioteca Veche*) și a unui alt exemplar al aceleiași lucrări (*Aprobatele Tripartitum*-ului, în limba maghiară, de Cluj, din 1779, în același tip de *colligatum*), care nu făcuse parte din vechea bibliotecă, deoarece el provenea din colecția fostului *Liceu „Mihai Viteazul”* din Alba Iulia, în care intrase, în 1937, ca donație a elevului Alexandru Rusan (vezi Bogdan 2015, p. 42); prin comparație cu acesta, volumul reanalizat în speță acum pare a-i fi aparținut vechii *Bibliotecii*.

¹⁸ O categorie incitantă, din punctul de vedere al reconstituirii vechii biblioteci a muzeului, este cea a volumelor secțiunii *Carte veche străină* (CVS) (incluzând și transilvanice valoroase), în legătură cu care ar trebui să se clarifice care provin din vechiul fond Cserni și care pe altă cale.

¹⁹ *Anexa*, nr. 6; vezi și **fig. 3**.

²⁰ *Anexa*, nr. 7.

²¹ *Anexa*, nr. 8.

arheologie a Comitatului Hunedoara, Anul al 9-lea..., Deva, 1898 (în limba maghiară)²², care toate au cote actuale de *Istorie*, respectiv, în ordinea citării: *I. 992*; *I. 1126*; *I. 997* și *I. 991*, dar provin, fără nici un dubiu, din vechea bibliotecă muzeală, dinainte de 1916, conform ștampilelor cu legendă în limba maghiară, pe care le posedă. Observăm, totodată, că ștampilele respective sunt însoțite și cele românești, de tipul: *MUZEUL REGIONAL/ Alba-Iulia// și Biblioteca Muzeului Societății de Istorie și Arheologie și Șt. Naturale/ 1888/ a Jud. Alba//*, care de asemenea consfințesc această proveniență a lor, în condițiile în care se făcuseră mari eforturi de preluare, cât mai legală, a Muzeului din Alba Iulia, inclusiv a *Bibliotecii* sale, de către români, care, în perioada interbelică, s-au străduit să devină majoritari, în cadrul vechii *Societății de Istorie, Arheologie și Științele naturale* a fostului *Comitat Alba de Jos*, întemeiată în 1888 (așa cum și ștampilele românești adevărate), devenit după *Unirea* din 1918, *Județul Alba*²³.

Dintre aceste 4 ultime volume (amintite anterior), două i-au aparținut, într-o primă fază, în chip cert, lui Cserni, care le-a donat (cel puțin unul – donația din 1914²⁴), sau, pur și simplu, au rămas în urma sa, în *Biblioteca*, deși nu e exclus ca ele să fi fost incluse în gestiunea vechii *Bibliotecii*, chiar dacă nu poartă niciun însemn suplimentar (cazul probabil al *Anuarului Societății hunedorene*²⁵).

Alte tipărituri, la care ne-am raportat prin cercetarea noastră de față, sunt cele străine moderne, sigure sau pasibile de a fi făcut parte din vechea bibliotecă. Dintre acestea, am avut în vedere, volume care în chip cert au o astfel de proveniență ca: Weszerle József, *Tabulae numerum hungaricorum...*, Pesta, 1873 (cu cota *I. 1377*)²⁶; Zágonyi Miklós Kelemen, *Scrisori din Turcia*, Budapesta, 1906 (în limba maghiară) (cota *I. 368*)²⁷; Diváld Kornél, *Sculptura și pictura...*, Budapesta, 1906 (în limba maghiară) (cota *I. 371*)²⁸; M. Gritzner, M. Hildebrandt, *200 de blazoane...*, Leipzig, f. a. (în limba germană) (cota: *I. 367*)²⁹; Borovszky Samu, *Perioada migrației popoarelor și Goldziher Ignác, Islamul*, Budapesta, f. a. (în limba maghiară) (cota: *I. 796*)³⁰; *Balacza*, Veszprém, 1912 (în limba maghiară) (cota: *I. 370*)³¹; Möller István, *Din timpul construirii Castelului Huniazilor*, Budapesta, 1913 (în limba maghiară) (cota: *I. 1167*)³²; Carl

²² *Anexa*, nr. 11.

²³ Vezi în acest sens și Mircea 2013, passim.

²⁴ *Anexa*, nr. 8.

²⁵ *Anexa*, nr. 11.

²⁶ *Anexa*, nr. 10.

²⁷ *Anexa*, nr. 13.

²⁸ *Anexa*, nr. 14.

²⁹ *Anexa*, nr. 15.

³⁰ *Anexa*, nr. 21.

³¹ *Anexa*, nr. 24.

³² *Anexa*, nr. 25.

Bleibtreu, *Königgrätz*, Stuttgart, f. a. (în limba germană) (cota: I. 956)³³. Toate aceste 8 volume au ștampila *Bibliotecii Muzeului Societății* (des menționată), cu înscris textual în limba maghiară, din timpul lui Cserni. Cum se observă, toate au cote de bibliotecă actuale de *Istorie*, mai mari (I. 1377; I. 1167; I. 956; I. 796), sau mai mici (I. 367; I. 368; I. 370; I. 371 – unele fiind încă grupate succesiv, cu probabilitate, cel puțin parțial, ca pe vremea lui Cserni), ceea ce însemna și că, structural, ele făcuseră parte din secțiunea de istorie, a vechii colecții, pe osatura căreia s-a dezvoltat actuala secțiune, corespunzătoare aceluiași domeniu biblioteconomic - *Istorie*. Din nou, unele dintre aceste volume i-au aparținut, în mod sigur, mai întâi lui Cserni, care le-a donat *Bibliotecii*, ca: Weszerle Józseph, *Tabulae numerum hungaricorum...*, Pesta, 1873; Borovszky Samu, *Perioada migrației popoarelor și Goldziher Ignác, Islamul*, Budapesta, f. a. – donație a sa din 1910; Balacza, Vesprém, 1912; Möller István, *Din timpul construirii Castelului Huniazilor*, Budapesta, 1913; Carl Bleibtreu, *Königgrätz*, Stuttgart, f. a. etc.

Volume care nu au o atare proveniență sigură, asupra cărora ne-am aplecat totuși, sunt și: [*Foi volante cu dispoziții legale ale Împăratului Franț Iosiff*], [Budapesta], [1869] (cota: I. 373)³⁴ – care a făcut parte, înainte de a ajunge în *Biblioteca Muzeului din Alba Iulia* (în timpul lui Cserni, credem noi, dată fiind și cota mică a exemplarului!), din *Biblioteca Comitatului Alba de Jos*, în cadrul căreia cele două foi volante, legate împreună, au avut cote separate; *Etnografia Comitatului Alba de Jos...*, Vol. I. *Partea a II-a*, Aiud, 1899 (în limba maghiară) (cota: I. 618)³⁵ – care a făcut parte din *Biblioteca profesorilor*, de la *Școala maghiară de stat* din Teiuș (cu rang gimnazial superior, se pare), dar, a intrat sensibil ulterior, în componența bibliotecii muzeale albauliene încă din timpul vieții lui Cserni, așa cum pare a ne sugera cota sa actuală, mică; Emil Sigerius, *Orașe și biserici fortificate*, Sibiu, 1911 (în limba germană) (cota: I. 1174)³⁶ sau *Magyarország Cimeres Könyve (Liber armorum Hungariae)...*, [Târgu Mureș], 1911 (în limba maghiară) (cota: I. 366)³⁷, care prezintă doar ștampila *Muzeului Regional Alba Iulia*, dar ca factură și cotă nu poate avea altă proveniență.

Cum se poate observa, prin studiul nostru de față îmbogățim implicit și cunoștințele de până acum, despre activitatea de bibliotecar a lui Adalbert Cserni, care a fost circumscrisă inițialic, printr-un studiu despre extrasele și broșurile cu *ex-libris*-ul său, din fondul documentar al *Bibliotecii Muzeului din Alba Iulia*, din 2008³⁸. Cu ocazia analizării volumelor catalogate în *Anexă*, ni se

³³ *Anexa*, nr. 26.

³⁴ *Anexa*, nr. 9.

³⁵ *Anexa*, nr. 12.

³⁶ *Anexa*, nr. 22.

³⁷ *Anexa*, nr. 23.

³⁸ Vezi Dreghiciu, Mircea 2008, *passim*.

dezvăluie și alte detalii, semnificative, legate efectiv de munca sa de bibliotecar, ca și de calitatea sa de donator de carte.

Astfel, a fost o surpriză deosebit de plăcută și binevenită identificarea unei fișe de bibliotecă³⁹, care ne documentează concret modul în care a înțeles să-și desfășoare această activitate și care erau concepțiile sale biblioteconomice și bibliografice. Din perspectiva acesteia, este clar că Cserni a urmărit realizarea unui *Catalog colectiv*, descriptiv, amănunțit, de bibliotecă, prin intermediul unor fișe tipizate tipografic, care puteau fi așezate în ordine alfabetică, precum și a unui *Fișier alfabetic*, care ar fi putut fi consultat public. Era și adeptul unei clasificări și ordonări spațiale în depozitul de carte, a volumelor pe specialități, în genul clasificării zecimale. Este de asemenea clar că a aplicat pe cărți ștampile, care adevereau apartenența lor, fie la *Societatea de istorie, arheologie și științele naturii*, a *Comitatului Alba de Jos*, fie la *Biblioteca Societății menționate*, fie la *Biblioteca Muzeului Societății* (mai spre finalul activității) și, desigur, ar fi necesară studierea și a acestor ștampile, pentru a se stabili, eventual, momentul exact în care o ștampilă nouă ar fi putut-o înlocui pe una mai veche. Probabil, cotele cărților, prin raportare la așezarea lor în depozit, vor fi fost asociate diferitelor exemplare, prin lipirea de etichete, pe cotor, dar acest aspect nu a putut fi reconstituit în chip real. Așa-zisele cote, pe care le-am găsit uneori trecute pe exemplare, par a fi mai de grabă numere de inventar anuale.

Oricum, în plus față de ceea ce știam până acum, putem analiza, o fișă de bibliotecă, întocmită de Cserni (ceea ce este, desigur, deosebit de important, pentru a ne reîntoarce în atmosfera de epocă).

Fișa de bibliotecă respectivă (denumită în maghiară *könyvtári cédulakatalogus*, adică, într-o traducere liberă: *fișă de catalog de bibliotecă*) a lui Adalbert Cserni, din 1910 (conform textului imprimat vertical, în stânga tipizatului: *Dr Cserni Béla féle könyvtári cédulakatalogus 1910*⁴⁰), tipizată și imprimată tipografic, în ultimul an menționat, a putut să fie utilizată de cel menționat și în anii următori⁴¹.

³⁹ Vezi *Anexa*, nr. 15.

⁴⁰ Vezi **fig. 1**.

⁴¹ Desigur, nu se știe dacă Cserni nu va fi comandat atare tipizate și înainte de 1910 (respectiv din ce an va fi completat acest gen de fișe), sau dacă el nu își va fi asigurat, prin retipărire, vreun tiraj suplimentar, din alt an, după 1910; analizând fișa de bibliotecă reiese că exemplarul fusese donat în 1909, dar fișa corespondentă nu i s-a întocmit decât în anul următor, fie pentru că Cserni nu avea încă tipizate de acest fel (adică nu începuse să le folosească), fie i se putuseră termina cele dintr-un stoc tipărit anterior; oricum, realizarea unui astfel de *Catalog colectiv de bibliotecă*, cu fișe tipizate, imprimate tipografic, care era în mod evident în curs de desfășurare, în și după 1910, denotă profesionalismul bibliotecarului Cserni; este, de asemenea, de gândit și că Cserni își imprima astfel de tipizate, pe speșele sale, dată fiind pasiunea sa, cu totul specială, generoasă, cu care și-a desfășurat activitatea de custode al primului muzeu din Alba Iulia.

Rubricile acestei fișe erau: *Leltári szám*/ [Nr. de inventar] - necompletat⁴²; *Rendbetű*/ [Ordinea alfabetică] - G./ H.// (completarea manuscrisă, cu cerneală neagră, a lui Cserni)⁴³; *Osztály*/ [Domeniu, Categorie] - *Törtenelem*/ [Istorie]// (completarea lui Cserni)⁴⁴; *A mű címe*/ [Titlul lucrării] - 200. *Wappen der gräfl. Familien Deutschlands Österreich-Ungarns etc.*/ *Sclippenbach* - Zoltowsky Jarogniewice// (completarea lui Cserni); *A kiadás helye és éve*/ [Locul și anul ediției]: T. O. Weigel (sic!, cu corecturi)⁴⁵// (completarea lui Cserni); *Alakja*/ [Formatul]- 4 ed[.]⁴⁶(?) (sic!)// (completarea lui Cserni)⁴⁷; *A kötés minősége*/ [Felul legăturii]: - *szürke papír*/ *vászon sarokka*/ [hârtie gri/ cu colțare de pânză]// (completarea lui Cserni); *A kötetek száma*/ [Numărul volumelor]: - I// (completarea lui Cserni); *Hányadik kötet*/ [Al câtelea volum]: - necompletat; *Az oldalak száma*/ [Numărul de pagini]: - necompletat; *Önálló füzetek*/ [Planșe, sau alte anexe broșate, aparținătoare]: - necompletat; *Oldal száma*/ [Număr de pagină, sic!]⁴⁸- necompletat; *Mellékletek és szövegek képek száma*/ [Numărul de planșe ilustrative anexate și de imagini sau ilustrații ale textului] - necompletat; *A mellékletek száma*/ [Numărul anexelor]: - C. *tabla*// (completarea lui Cserni); *Szövegek képek száma*/ [Numărul ilustrațiilor] - necompletat; *Megjegyzés*/ [Observații]: - *A táblák egyenkint*/ [Planșele separate, sau “una câte una”]// - necompletat; *Szerzemény napló száma*/ [Numărul de inventar⁴⁹]: 170/ 1909// (completarea lui Cserni); *Vétel ára*/ [Prețul de achiziție]: - 6 (?) k[orona?]⁵⁰// (completarea lui Cserni); *Értéke*/ [Valoarea] - necompletat⁵¹; *Minő uton jutott a könyvtárba*/ [Pe ce cale a ajuns în bibliotecă]: *vétel*/ [prin recepționare]// (completarea lui Cserni)⁵².

⁴² Oare chiar nu exista un registru inventar, în care să fie consemnate toate achizițiile de carte, fie primite prin donații (mai cu seamă), fie, eventual, cumpărate (cu ce fonduri?), ale bibliotecii?

⁴³ *Catalogul Bibliotecii* era organizat pe principiul ordonării alfabetice a volumelor, după numele autorilor (sau după titluri), dar acesta nu putea fi și modul de așezare a lor în locurile de păstrare; ordonarea alfabetică era subordonată, la dispunerea spațială a volumelor, principiului ordonării lor pe domenii (așa cum ne sugerează fișa analizată).

⁴⁴ Și se observă că exista o preocupare reală atât pentru *clasificarea/ ordonarea* în *Catalog*, cât și pentru așezarea spațială a volumelor (cum reiese din simpla examinare a acestei fișe de carte) pe domenii, în genul *clasificării zecimale*, utilizată încă în organizarea bibliotecilor, cam tot așa.

⁴⁵ Nu s-a completat *locul apariției* (Leipzig), ci, doar numele editorului (T. O. Weigel), nici anul acesteia (perioada în care au apărut planșele era, putem crede, 1883-1890)!; vezi și **fig. 2**.

⁴⁶ Descifrare dificilă a scrisului!

⁴⁷ Care are sensul de *in 4**, putem crede.

⁴⁸ Nu ne dăm seama prin ce diferea de rubrica *Az oldalak száma* (!).

⁴⁹ Sau în traducere, cuvânt de cuvânt, numărul piesei în “*diarul*” sau *inventarul zilnic* al achizițiilor – deci exista un astfel de document, cum era necesar să presupunem (!).

⁵⁰ Rubrica *filerilor* nu a fost completată, numai cea a *coroanelor*.

⁵¹ Cu 2 subrubrici, pentru *coroane* și *filieri*.

⁵² Noi știm, însă, în urma examinării exemplarului, că acesta s-a aflat, inițial, în proprietatea lui Cserni, cel puțin din 1905, care l-a donat *Bibliotecii Muzeului* în 1909, când îl și inventaria în

Un scop important al unei astfel de cercetări, cum încercăm noi să conturăm, ar putea fi acela al reconstituirii tuturor momentelor cheie și a tuturor componentelor sale (istorice), iar în acest sens este clar că s-ar putea circumscrie și componența unor biblioteci întregi sau numai a unor părți de alte biblioteci (eventual, doar a unor exemplare dispartate, cu alți posesori anteriori⁵³), care, la un moment dat, au intrat în componența, atotcuprinzătoare, a fondului integral supus analizei.

Am putea visa chiar, în actualele condiții, când informatizarea progresa rapid în atâtea domenii, la reconstituirea virtuală (integrală, sau doar parțială) a vechii *Bibliotecii a Muzeului*, din vremea lui Cserni (cu exemplare păstrate încă și foiletabile electronice precum și cu exemplare care știm, sau se poate reconstitui numai documentar, că i-au aparținut, dar, între timp, se vor fi dispersat din colecție), după cum același vis al nostru ar putea fi realizat (într-un viitor poate nu prea îndepărtat) și cu privire la componența reală a *Bibliotecii* aceluiași *Muzeu*, din perioada interbelică, îndeosebi din timpul lui Ion Berciu.

Desigur, acestea sunt aspirații, dar astfel de reconstituiri ar avea o valoare documentară deosebită, servind la refacerea și popularizarea unor universuri culturale locale (dar și zonale și universale), adeseori nu doar suprapuse, ci și comunicante, inclusiv pe verticală, osmotic, dezvăluind modul în care unele concepții (istorice, cu deosebire în acest caz) au putut trece dintr-o epocă în alta, transformându-se mai mult sau mai puțin (iar, în acest context, modul în care Ion Berciu și-a acomodat demersurile înnoitoare, celor anterioare ale lui Cserni, în privința arheologiei locale și zonale, a organizării *Muzeului*, chiar și a *Bibliotecii* sale, sunt de un interes deosebit, desigur).

Iar accesul liber, pe internet – la care de asemenea putem visa – , la atare informații (doar aparent seci de bibliotecă, care însă sunt din punct de vedere documentar-cultural deosebit de importante) ar asigura, de bună seamă, însuși progresul cercetării istorice locale și zonale (inclusiv pentru încadrarea moștenirii istorice specifice nouă – locuitorii compoziți ai orașului, de-a lungul timpurilor –, în cea a continentului, cu relevarea permanentelor osmoze culturale și istorice care au fost înregistrate și aici, sub o formă sau alta, mai intens sau mai puțin intens, de-a lungul diferitelor epoci, cu influențări, inclusiv de durată, perceptibile încă, așa cum componența sa ne-o dovedește).

proprietatea instituției respective (de data aceasta), astfel încât, în acest caz *vétel* avea, în mod clar, sensul de achiziție prin donație (chiar dacă se specifică și costul tipăriturii).

⁵³ Astfel, noi considerăm că utilizarea unui titlu de expoziție temporară, realizată la *Muzeul Național al Unirii*, în 2011, anume cel de: „*Bibliotecii*” în bibliotecă, a fost nu numai necesară pe moment și binevenită pentru a populariza atunci, doar pentru scurt timp, din păcate, valori de bibliotecă deosebite (multe inedite), ale *Bibliotecii documentare a Muzeului*, inclusiv moderne și contemporane (nu numai propriu-zis vechi, care sunt desigur, cele mai valoroase), ci și de perspectivă, pentru adâncirea cercetării cu privire la istoricul acestei colecții importante de carte, care ne vorbește atât de mult și despre trecutul muzeului, orașului, al zonei și al țării.

ANEXA

CÂTEVA CĂRȚI, CERTE SAU PROBABILE, DIN BIBLIOTECA
VECHIULUI MUZEU, CU DIFERITE ȘTAMPILE, COTE, ADNOTĂRI,
SUBLINIERI ȘI EX LIBRIS-URI PERSONALE

CATALOG

1. Autor, titlu, loc de apariție, an: *Erdély országanak Három könyvekre osztott Törvényes könyve. Melly Approbata, Compilata Constitutiokbol és Novellaris Artikulusokbol áll..., Első könyv. Approbata Constitutiok*, Kolosvaratt, A Reformatum Collegium Betüivel, 1779.

Cota: I. 895.

Dimensiuni: in 4°: 16, 4 x 21 cm.

Paginație: 7 foi nenumerotate + 282 pagini.

Semne distinctive: Pe verso-ul copertei anterioare, apare un *ex-libris*, constând din inițialele posesorului: *G. R. A.* Pe verso-ul forțațului anterior: *F. (?) Ott (?) 28/ 10 [18]85*. Legătura în piele de foarte bună calitate, cu motive ornamentale de foarte bun gust ștanțate, aurite și chiar pictate pe piele. Pe coperta anterioară, inițialele *B. A. G.*, cu valoare de supralibros, discret ștanțate și aurite⁵⁴. Volumul a fost recent reanalizat și catalogat de Florin Bogdan, care semnala și faptul că lucrarea denumită de noi era în *colligatum* cu *Statuta jurium municipalium Saxonum in Transilvania. Opera Matthiae Fronii revisa, locupletata et edita, denuo ad exemplar (sic!) Coronense Anni 1583 recusa, Claudiopoli, Typis Coll[egii] Ref[ormati]*, Anno 1779⁵⁵. Se sublinia faptul că supralibros-ul era și datat, în anul 1780⁵⁶.

2. Autor, titlu, loc de apariție, an: *Bibliothecae Samuelis C. R. I. Com. Teleki/ de Szek Pars Prima. Auctores Classicos Graecos et Latinos ex optimis editionibus ordine chronologico dispositos eorumque Opera et Fragmenta*

⁵⁴ După cum se poate constata, volumul a putut avea cel mult 3 posesori, 2, sau doar unul (cel cu inițialele *B. A. G.*, ceilalți nefiind decât lectori), dar varianta cu posesorii, eventual succesivi, este tentantă; oricum, identificarea posesorilor incită, dată fiind lucrătura de lux a copertei, care numai de un veritabil bibliofil ar fi putut fi comandată; să fi avut, toți cei menționați (inclusiv tot atât de enigmaticul, pentru noi, *F. Ott.*, din 1885, care pare a fi donat exemplarul lui Cserni, ceva mai târziu, după 1888, desigur, pentru a fi inclus în colecția muzeală amintită) legături cu comunitatea germană de la Alba Iulia, sau, oricum, cu cea mai largă transilvană, de vreme ce se manifesta interes pentru statutul legal al comunității respective (așa cum reflectă *colligatum*-ul)?

⁵⁵ Bogdan 2015, p. 42-43 și 45-46.

⁵⁶ De fapt, toate elementele grafice, ornamentale, ale legăturii, ștanțate și ele pe pielea copertei, au o anume valoare, indirectă, de *ex libris meis*, deoarece ele puteau corespunde unei cereri specifice unui comanditar anume și unei biblioteci personale (cu mai multe volume legate similar).

coniunctim edita; Patres denique et Scriptores Ecclesiasticos Veteres complexa. Cum brevis vitam descriptione, et notatione temporis, quo quisque circiter vixerit adiectis passim Eruditorum iudiciis, Vienae (Excud[ebat] Fr. Markid Pulio Typis Sam. Falka Bikfalvensis Transilvanum sculpsit, in Typographeo Baumeister), 1796.

Cota: I. 1653.

Dimensiuni: in 4°; 13, 5 x 21, 7 cm.

Paginație: 313 pagini + 24 pagini nenumerate (index) + 1 pagină nenumerotată (Corrigenda).

Semne distinctive: Legătura este comună, în carton. Pe verso-ul foii liminare de dinaintea foii de titlu apare o superbă gravură cu chipul contelui *Samuel Teleki*, gravată în cupru de către *Samuel Tzetter Hungaricus*, datată în 1796. De același autor s-a imprimat și o gravură mai mică, care reprezintă un interior de bibliotecă, imprimată pe foaia de titlu, cu textul: *Haec mihi curarum requies, haec nocte vel astra/ Lumen, et in solis haec mihi turba locis.*//, ceea ce relevă idealul iluminist al contelui, interesat și de luminarea celor din rândul unor categorii sociale mai largi. Pe foaia de titlu apare ștampila dreptunghiulară cu textul: *BIBLIOTECA/ MUZEUL REGIONAL ALBA-IULIA/ No. I. 1653/ 19...*// (5 x 1, 7 cm) și cea circulară cu textul: *MUZEUL REGIONAL/ Alba - Iulia*// (diam. 2, 5 cm). Sunt singurele însemne de colecție ale exemplarului, dar el nu poate proveni, în accepțiunea noastră actuală, decât din fondul vechi, inițial, din timpul lui Adalbert Cserni, al *Bibliotecii Muzeului* din Alba Iulia⁵⁷.

3. Autor, titlu, loc de apariție, an: *Bibliothecae Samuelis C. R. I. Com. Teleki de Szek Pars Secunda Classes Theologicam, Historico-Ecclesiasticam, Juridico-Politicam, Philosophicam, Philologicam, Antiquariam, Historicam et Litterariam complexa...*, Viena, 1800.

Cota: I. 1654.

Dimensiuni: in 4°; 13, 5 x 21, 7 cm.

Paginație: 456 pagini + 41 pagini nenumerate (Index + Corrigenda).

Semne distinctive: Aceleași ca ale exemplarului anterior.

⁵⁷ Cota actuală (I. 1653) se află la limita posibilității ca exemplarul să provină, din vechea bibliotecă, or dintr-o achiziție / donație ulterioară; fiecărei părți i s-a dat o cota distinctă, de la I. 1653 la I. 1656, denotând, poate, o “stângăcie bibliotecărească” (deși pe vremea Cserni obiceiul era statornicit, cum reiese din rubricaturile fișelor de bibliotecă standardizate utilizate atunci); dar, tot atât de bine, volumele apărute succesiv, pe parcursul a 23 de ani, ar fi putut fi incluse sub o singură cotă, într-o perioadă ulterioară lui Cserni (ceea ce nu se întâmplă, însă); primul lor posesor le-a avut, în tot cazul, pe toate, procurându-și-le fie în intervalul 1796-1819, fie ulterior anului 1819, pentru ca de la acesta, sau de la un intermediar, eventual mai mulți – în chip ciudat rămas/ rămași anonim/ anonimi – , ele să ajungă în *Biblioteca* din timpul lui Cserni (!).

4. Autor, titlu, loc de apariție, an: *Bibliothecae Samuelis C. R. I. Com. Teleki de Szek Pars Tertia Scriptores rerum hungaricarum et, Transilvanicarum complexa, cum Catalogo librorum hungaric[orum] conjugis desideratissimae Susanae com. Bethlen de Iktar Accedunt: Supplementa Catalogi Partis Primae et Secundae*, Viena, Typis Antonii Pichler, 1811.

Cota: I. 1655.

Dimensiuni: in 4°; 13, 5 x 21, 7 cm.

Paginație: 672 pagini + 26 foi nenumerate.

Semne distinctive: Aceleași ca ale exemplarelor anterioare.

5. Autor, titlu, loc de apariție, an: *Bibliothecae Samuelis Com. Teleki de Szek Pars Quarta Novas accessiones ad tres priores partes complexa*, Viena, Typis Antonii Pichler, 1819.

Cota: I. 1656.

Dimensiuni: in 4°; 13, 5 x 21, 7 cm.

Paginație: 158 pagini.

Semne distinctive: Aceleași ca ale exemplarelor anterioare.

6. Autor, titlu, loc de apariție, an: Kövári László, *Erdély nevezetesebb családai*, Cluj, 1854.

Cota: I. 992.

Dimensiuni: in 4°; 14 x 22 cm.

Paginație: 280 pagini.

Semne distinctive: pe foaia de titlu suplimentară, s-a aplicat ștampila, cu majuscule: *ALSÓFEHÉRM. TÖR. RÉGÉSZ. ÉS TERMTUD. EGYE[ŠÜ]LETT./ KÖNYVTÁR//*⁵⁸(3, 3 x 2, 8 cm). Pe foaia de titlu propriu-zisă apare eticheta cu înscrisul: *Biblioteca Muzeului Regional/ Alba-Iulia/ No...//*, precum și ștampilele circulare cu înscrisurile: *MUZEUL REGIONAL/ Alba-Iulia//* (diam. 3 cm) și *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie și Arheologie și Șt. Naturale/ 1888/ a Jud. Alba//* (diam. 3, 8 cm).

7. Autor, titlu, loc de apariție, an: *Erdély nagy-fejedelemségnek (viszakapsolt részek oda nem értve) minden Község névtára, vármegyék, vidékek és székek felosztása szerint öszállitva. Verzeichniss der Ortschaften des Grossfürstenthums Siebenbürgen, nach ihrer Einthailung in Comitate, Stühle und Distrikte (ohne die mit Ungarn vereinigten Theile. Consemnatiune comunitetilor in marele principatu Transilvaniei dupe impartirea lor in comitatele, szkaunele si distrikturile (fore partiele cu zara Ungureaske reunite)/*

⁵⁸ Întregit: *ALSÓFEHÉRM[EGYEI] TÖR[VÉNY] RÉGÉSZ[ET] ÉS TERMTUD[OMANY] EGYESÜLET./ [KÖNYVTÁR]//*.

Sibiu, Tipografia Theodor Steinhausen, 1862.

Cota: I. 1126.

Dimensiuni: 14 x 17 cm.

Paginație: 116 pagini + 2 foi.

Semne distinctive: Pe foaia de titlu ștampila circulară cu înscrisul: *MUZEUL REGIONAL/ Alba-Iulia//* (diam. 2, 5 cm) și cea cu înscrisul: *ALSÓFEHÉRM. TÖR. RÉGÉSZ. ÉS TERMTUD. EGYESÜLETT* (sic!)// (diam. 3 cm). Pe verso-ul foii de titlu, apare eticheta galbenă cu textul: *Biblioteca Muzeului Regional/ Alba Iulia/ No...//* (7, 5 x 2, 1 cm), completarea manuscrisă cu cerneală verde nu indică decât faptul că în 1984 volumul era reinventariat, specificându-se, în chip inutil, că el data din 1862: *1984/ 1862//*. Deasupra, apare și ștampila circulară cu înscrisul: *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie, Arheologie și Șt. Naturale/ 1888/ a Jud. Alba//* (diam. 3, 7 cm), care relevă proveniența exemplarului din vechea bibliotecă, din timpul lui Cserni⁵⁹.

8. Autor, titlu, loc de apariție, an: Wilhelm Schmidt, *Die Stammburg der Hunyade in Siebenbürgen*, Sibiu, 1865.

Cota: I. 997.

Dimensiuni: in 4°; 15 x 22 cm.

Paginație: 109 pagini.

Semne distinctive: Pe coperta anterioară verso, cu tuș negru, de mâna lui Adalbert Cserni, s-a scris: *131/ 1914//*, semn că lucrarea a fost inclusă în colecția muzeului albaulian în 1914, fiind a 131-a achiziție sau donație din acel an. Pe foaia de titlu, apare ștanțat sec ex-libris-ul personal cu înscrisul: *CSERNI BÉLA/ GYMN. TANAR//*, din care reiese faptul că exemplarul a făcut parte anterior din biblioteca personală a savantului, care în 1914 l-a inclus în fondul de bază al *Bibliotecii Muzeului*, ca o donație a sa. Tot pe foaia de titlu apare ștampila cu textul: *ALSÓFEHÉRM. TÖR. RÉGÉSZ. ÉS TERMTUD. EGYESÜLETT./ KÖNYVTÁR//* (3, 3 x 2, 8 cm), pe care tot Cserni a aplicat-o, în același an. Pe foaia următoare s-a imprimat ștampila circulară cu textul: *MUZEUL REGIONAL/ Alba-Iulia//* și cea cu textul: *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie, Arheologie și Șt. Naturale/ 1888/ Jud. Alba//* (diam. 3, 8 cm) și eticheta cu textul *Biblioteca Muzeului Regional/ Alba-Iulia/ No...//*.

9. Autor, titlu, loc de apariție, an: [*Foi volante cu dispoziții legale ale Împăratului Franț Iosif*], [Budapesta], [1869].

Cota: I. 373.

Dimensiuni: in folio; 24 x 28, 4 cm.

Paginație: 35 pagini + 44 pagini.

⁵⁹ Vezi și fig. 3.

Semne distinctive: La începutul textului apare ștampila dreptunghiulară cu textul *BIBLIOTECA/ MUZEULUI REGIONAL ALBA-IULIA//* și o altă ștampilă dreptunghiulară din care reiese faptul că primul exemplar a făcut parte din *Biblioteca Comitatului Alba de Jos (ALSÓFEHÉRMEGYE KÖNYVTÁRA//)*, în cadrul căreia a avut cota: 714//, iar celălalt exemplar de foaie volante, referitor la emanciparea evreilor a avut cota: 734//, în cadrul aceleiași colecții de tipărituri. Cele două foi volante au fost legate împreună, în carton și hârtie (verde închis la cotor și marmorată în rest), în 1869, sau sensibil ulterior. N-ar fi însă exclus, totuși, ca volumul să fi intrat în colecția muzeală amintită într-o etapă ulterioară activității lui Cserni, pentru că *Biblioteca* primă, din care foile volante provin (cea a *Comitatului*), s-a dezmembrat, doar după 1918.

10. Autor, titlu, loc de apariție, an: [Weszerle József], [*Tabulae numorum Hungaricorum... Erdély rész (20 tábla)//*], [Pesta], [1873].

Cota: I. 1377.

Dimensiuni: 21, 5 x 27, 5 cm.

Paginație: 20 de pagini nenumerate.

Semne distinctive: Foaia de titlu lipsește, dar textul ei a fost scris cu mâna de către Adalbert Cserni, cu o frumoasă grafie, pe forțașul anterior recto: *Tabulae/ numorum Hungaricorum/ Weszerle József hátrahagyott/ érmészeti táblái./ Erdély rész (20 tábla)/ Pest/ 1873//*. Tot pe pagina respectivă apare *ex-libris*-ul manuscris: *Dr. Cserni* și un alt *ex-libris*: *J. Raber*, anulat cu linii supratrasate. Pe coperta anterioară verso, cu cerneală neagră apare o însemnare interesantă: *1893 junius 18-án vettem Füredi R.-töl//* și, dedesubt, o altă notiță *126/ 1911//*, din care reiese, putem considera, că lucrarea a intrat în inventarul bibliotecii muzeului ca a 126-a achiziție (sau donație) în anul 1911. S-ar fi putut ca lucrarea să fi făcut parte, după 1893 (când se pare că acesta o cumpărase de la un posesor anterior, *Füredi R.*!), într-o fază intermediară, din biblioteca personală a întemeietorului muzeului Alba Iulia, Adalbert Cserni (urmând să se stabilească și dacă adnotația din 1893 a fost redactată de mâna sa, așa cum ni se pare nouă, la o primă evaluare, dacă textul acesta nu ar fi fost redactat, eventual, de *J. Raber*), care o dona instituției muzeale albaiulieni.

11. Autor, titlu, loc de apariție, an: *A hunyadimegyei történelmi és régészeti társulat kilenczedik Évkönyve Az 1896-98. Évekről*, Deva, 1898.

Cota: I. 991.

Dimensiuni: in 4°; 14, 5 x 22 cm.

Paginație: 195 pagini.

Semne distinctive: Pe foaia de titlu ștampila cu înscrisul, cu majuscule: *ALSÓFEHÉRM. TÖR. RÉGÉSZ. ÉS TERMTUD. EGYESÜLETT./ KÖNVTÁR//* (3, 3 x 2, 8 cm), precum și eticheta cu textul: *Biblioteca Muzeului Regional/*

Alba-Iulia/ No...// și cea circulară cu textul: *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie și Arheologie și Șt. Naturale/ 1888/ a Jud. Alba/* (diam. 3, 8 cm). Apare și autograful: *Dr. Cserni//*, redactat cu cerneală neagră, ca semn că și acest exemplar a făcut parte, anterior, din biblioteca personală a celui menționat.

12. Autor, titlu, loc de apariție, an: *Alsófehér vármegye néprajza I. Alsófehér vármegye magyar népe II. Alsófehér vármegye szász népe III. Alsófehér vármegye/ román népe*, Volumul I. Partea a II-a, Aiud, 1899.

Cota: I. 618.

Dimensiuni: in folio; 17 x 26 cm

Paginație: 1049 pagini + III ilustrații alb-negru.

Semne distinctive: Pe forzațul anterior recto și pe foaia de titlu, 2 tipuri de ștampile ex-libris-uri ovale cu înscrisul: *ALLAMI ISKOLA/ TANYTÖI HIVATALA/ TÖVISEN//* (4, 3 x 2, 4 cm) și *TÖVISI ALLAMI/ NEPISKOLA/ GONDOKSÁGA//* (4, 4 x 2, 3 cm), din care reiese că volumul respectiv provine din Biblioteca "Școlii" de stat din Teiuș (chiar din Biblioteca profesorilor). Cota sa mică, I. 618, ar sugera ajungerea sa în biblioteca muzeului din timpul lui Cserni. Tot acolo, s-a imprimat ștampila circulară a *Bibliotecii Muzeului Regional Alba Iulia* (diam. 2, 5 cm) și cea dreptunghiulară a aceleiași instituții⁶⁰.

13. Autor, titlu, loc de apariție, an: Zágoni Mikes Kelemen, *Törökországi levelei*, Budapesta, 1906.

Cota: I. 368.

Dimensiuni: in folio.

Paginație: 233 pagini

Semne distinctive: Pe forzațul anterior s-a aplicat ștampila circulară cu textul: *MUZEUL REGIONAL/ Alba-Iulia//* (diam. 2, 5 cm), cea circulară cu textul: *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie, Arheologie și Șt. Naturale/ 1888/ Județul Alba//* (diam. 3, 3 cm) și cea dreptunghiulară cu textul: *Biblioteca Muzeului Regional/ Alba-Iulia/ No. 2073/ 1906//*. Pe foaia de titlu propriu-zisă ștampila circulară: *MUZEUL REGIONAL/ Alba-Iulia//* și cea circulară cu textul: *ALSÓFEHÉRM. TÖR. RÉGÉSZ. ÉS TERMTUD. EGYESÜLETT.//* (diam. 3 cm). Pe foaia de titlu propriu-zisă apare ștampila dreptunghiulară cu textul: *ALSÓFEHÉRM. TÖRT. RÉG. ÉS TERMTUD./ EGYE[SÜ]LETI MUZEUM-*

⁶⁰ Oricum, din punct de vedere istoric, volumul respectiv deschide și problematica existenței și funcționării, în trecut, a *Bibliotecii* de uz intern a fostei *Școli de stat maghiare* de la Teiuș, din cadrul căreia, un exemplar a ajuns în componența actualei *Biblioteci* documentare a muzeului albaiulian; n-ar fi exclus ca volumul să fi intrat în această nouă locație a sa, chiar din timpul lui Cserni, date fiind relațiile strânse ale acestuia cu intelectualitatea din Teiuș, inclusiv cu profesorii de la *Școala* menționată, unde conferența în mod relativ curent, context în care ar fi putut aduce la muzeu, un atare exemplar, care acolo s-ar fi aflat în dublu exemplar (eventual).

KÖNYVTÁR// (8 x 1 cm), fiind evident că volumul provine din vechiul fond al bibliotecii muzeului. Este, desigur, de remarcat faptul că Cserni a aplicat, pe volum, *ambele ștampile*, atât cea a *Societății de arheologie, istorie și științele naturii a Comitatului Alba de Jos*, cât și cea *Bibliotecii Societății*, ca semn că *Muzeul și Biblioteca* sa erau ale *Societății*, până la confuzie, așa cum s-a perpetuat tradiția și în timpul funcționării *Muzeului Regional Alba Iulia*.

14. Autor, titlu, loc de apariție, an: Diváld Kornél, *Szobrászat és festészet*, în Vajdovsky János (sub redacția lui), *Szepesvármegye művészeti emlékei... Második rész*, Budapesta, 1906.

Cota: I. 371.

Dimensiuni: in folio; 22, 7 x 28, 8 cm.

Paginație: 114 pagini + 1 foaie.

Semne distinctive: Pe coperta anterioară ștampila dreptunghiulară cu înscrisul: *ALSÓFEHÉRM. TÖRT. RÉG. ÉS TERMTUD./ EGYE[SÜ]LETI MUZEUM-KÖNYVTÁR*// (8 x 1 cm), repetată și pe foaia de titlu. Pe foaia de titlu apar și cele 2 ștampile circulare cu textul: *BIBLIOTECA/ MUZEULUI REGIONAL/ Alba-Iulia*// (2 cm) și *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie, Arheologie și Șt. Naturale/ 1888/ a Jud. Alba*// (diam. 3, 3 cm), precum și cele două insemne, unul ștampilar și unul etichetă, cu textele: *BIBLIOTECA/ MUZEULUI REGIONAL ALBA-IULIA/ NO..../ 19....*// (5 x 1, 8 cm) și *Biblioteca Muzeului Regional/ Alba-Iulia/ No. 2991/ 1906*//. Numărul 2991 ar putea fi numărul de inventar, de la un moment dat, ulterior morții lui Cserni.

15. Autor, titlu, loc de apariție, an: M. Gritzner, ad. M. Hildebrandt, *200 wappen der gräflichen familien deutschlands, oesterreich-ungarns etc.*, Leipzig, f. a.

Cota: I. 367.

Dimensiuni: in folio; 21, 7 x 28 cm.

Paginație: 101 foi nenumerotate, incluzând foaia de titlu și cele 100 foi cu câte două blazoane pe fiecare.

Semne distinctive: Pe coperta anterioară recto a *Albumului* heraldic apare semnătura lui *Adalbert Cserni*//, cu creion albastru, și anul *1905*// (an în care Cserni își procura exemplarul) (vezi Fig. 2). În *Album* se păstrează și fișa de bibliotecă a exemplarului, întocmită de către Adalbert Cserni însuși, în 1910, din care reiese că el l-a donat bibliotecii muzeului în anul 1909, piesa fiind a 170-a carte intrată în fond, pe parcursul acestuia. Pe foaia de titlu, apare ștampila dreptunghiulară, imprimată cu negru, cu textul: *ALSÓFEHÉRM. TÖRT. RÉG. ÉS TERMTUD./ EGYE[SÜ]LETI MUZEUM-KÖNYVTÁR*// (8 x 1 cm), care a fost imprimată și pe verso-ul planșelor *Albumului*. Tot pe foaia de titlu apare și ștampila cu textul: *Biblioteca Muzeului Regional/ Alba-Iulia/ No....*// și cea

circulară cu textul: *MUZEUL REGIONAL/ Alba-Iulia//*.

16. Autor, titlu, loc de apariție, an: *A nagy francia forradalom és Napoleon* (volum coordonat de Pekár Gyula și editat de dr. Borovszky Samu, membru al Academiei Maghiare, redactat de Adorján Andor, Kéry Pál, Seress László și Zilahi Kiss Béla-Junius), *Vol. I. A Rokokó század a forradalom előkészítői* (scris de Adorján Andor, sub îndrumarea lui Pekár Gyula și editat de dr. Borovszky Samu), Budapesta, [Tipografia Hornyanszky Viktor], f. a.

Cota: I. 1175.

Dimensiuni: format in folio; 23, 5 x 32, 5 cm.

Paginație: 316 pagini.

Semne distinctive: Coperta în carton și pânză prezintă aplicații în relief, fotografii color, în ramă metalică. Pe foaia de titlu apare ștampila circulară cu înscrisul: *MUZEUL REGIONAL ALBA-IULIA/ BIBLIOTECA//*. În 1957 volumul se afla în *Biblioteca*, conform unei mici însemnări manuscrise, dar el putea proveni chiar și din fondul său prim (deși nu are nici un însemn de apartenență explicită la acesta, găitoare în acest sens, fiind doar cota sa actuală, destul de mică: I. 1175 și tipologia sa).

17. Autor, titlu, loc de apariție, an: *A nagy francia forradalom és Napoleon...*, *Vol. II. A forradalom XVI. lajos kiraly lefejezéséig* (scris de Seress László, sub îndrumarea lui Pekár Gyula și editat de dr. Borovszky Samu), Budapesta, [Tipografia Hornyanszky Viktor], f. a.

Cota: I. 1176.

Dimensiuni: format in folio; 23, 5 x 32, 5 cm.

Paginație: 280 pagini.

Semne distinctive: Aceleași cu ale celorlalte volume din serie.

18. Autor, titlu, loc de apariție, an: *A nagy francia forradalom és Napoleon...*, *Vol. III. A rémuralom a guillotine kora* (scris de Adorján Andor și Seress László, sub îndrumarea lui Pekár Gyula și editat de dr. Borovszky Samu), Budapesta, [Tipografia Hornyanszky Viktor], f. a.

Cota: I. 1177.

Dimensiuni: format in folio; 23, 5 x 32, 5 cm.

Paginație: 285 pagini.

Semne distinctive: Aceleași cu ale celorlalte volume din serie.

19. Autor, titlu, loc de apariție, an: *A nagy francia forradalom és Napoleon...*, *Vol. IV. Bonaparte Napoleon* (scris de Zilahi Kiss Béla și Seress László, sub îndrumarea lui Pekár Gyula și editat de dr. Borovszky Samu), Budapesta, [Tipografia Hornyanszky Viktor], f. a.

Cota: I. 1178.

Dimensiuni: format in folio; 23, 5 x 32, 5 cm.

Paginație: 328 pagini.

Semne distinctive: Aceleași cu ale celorlalte volume din serie.

20. Autor, titlu, loc de apariție, an: *A nagy francia forradalom és Napoleon...*, Vol. V. *Napoleon Császár* (scris Seress László, sub îndrumarea lui Pekár Gyula și editat de dr. Borovszky Samu), Budapesta, [Tipografia Hornyanszky Viktor], f. a.

Cota: I. 1179.

Dimensiuni: format in folio; 23, 5 x 32, 5 cm

Paginație: 265 pagini.

Semne distinctive: Aceleași cu ale celorlalte volume din serie.

21. Autor, titlu, loc de apariție, an: Borovszky Samu, *A népvándorlás kora* și Goldziher Ignác, *Az Iszlám, Vol. IV. Partea I din Nagy képes világtörténet A középkor I. Rész: A népvándorlás. Az iszlám*, Budapesta, f. a.

Cota: I. 796.

Dimensiuni: in 4°; 15, 2 x 23, 2 cm.

Paginație: 692 pagini.

Semne distinctive: Pe copeta anterioară, verso, s-a scris, de mâna lui Cserni: 174/ 1910//, semn că exemplarul a fost inclus ca a 174-a achiziție sau donație a anului 1910. Pe foaia de titlu apare ștampila dreptunghiulară cu înscrisul: *ALSÓFEHÉRM. TÖRT. RÉG. ÉS TERMTUD./ EGYE[SÜ]LETI MUZEUM-KÖNYVTÁR//* (8 x 1 cm). Tot acolo s-a aplicat, ulterior, și ștampila rotundă cu textul: *Muzeul Regional/ Alba-Iulia//* (diam. 2 cm), precum și cea dreptunghiulară cu textul: *BIBLIOTECA/ MUZEUL REGIONAL ALBA-IULIA//* (5 x 1, 7 cm). La începutul textului apare și ștampila rotundă, cu înscrisul: *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie, Arheologie și Șt. Naturale/ Jud. Alba/ 1888//*. Volumul a fost intens citit de către Adalbert Cserni, cu creionul în mână, putem considera, dacă avem în vedere numeroasele sublinieri făcute pe text.

22. Autor, titlu, loc de apariție, an: Emil Sigerius, *Burgen und kirchenkastelle// [Orașe și biserici fortificate]//*, Sibiu, 1911.

Cota: I. 1174.

Dimensiuni: in folio oblong; 34 x 23, 3 cm.

Paginație: 3 foi de text + 50 foi cu ilustrație și text.

Semne distinctive: Nu are. E posibil ca volumul să nu fi făcut parte din vechea bibliotecă a muzeului. Doar cota mică și contextul de bibliotecă actual sugerează eventuala sa proveniență de acest tip.

23. Autor, titlu, loc de apariție, an: *Magyarország Cimeres Könyve (Liber armorum hungariae)*, [Târgu Mureș], 1911.

Cota: I. 366.

Dimensiuni: in folio; 22, 5 x 29 cm.

Paginație: 3 foi, inclusiv foaia de titlu+ 10 planșe.

Semne distinctive: Pe coperta anterioară recto apare ștampila cu textul: *BIBLIOTECA/ MUZEULUI REGIONAL ALBA-IULIA/ No...../ 1949//*, exemplarul era înregistrat, la un moment dat, în *Biblioteca muzeului*, sub cota, sau, mai de grabă, numărul de inventar: *3027/ 5/ 1969//*. Este posibil ca el să provină, din vechiul fond al bibliotecii muzeului, din timpul lui Cserni, dată fiind cota sa actuală, mică (*I. 366*).

24. Autor, titlu, loc de apariție, an: *Balácsa* (ed. Hirnig Károly), Veszprém, 1912.

Cota: I. 370.

Dimensiuni: in folio; 21, 5 x 29, 2 cm.

Paginație: 104 pagini + VIII planșe.

Semne distinctive: Pe coperta anterioară apare semnătura: *Dr. Adalbert Cserni*, redactat cu creion roșu. Pe foaia de titlu s-a imprimat ștampila circulară cu textul: *ALSÓFEHÉRM. TÖR. RÉGÉSZ. ÉS TERMTUD. EGYE[SÜ]LETT./ KÖNVTÁR//* (3, 3 x 2, 8 cm), cea circulară cu textul: *MUZEUL REGIONAL/ Alba-Iulia//*, cea dreptunghiulară, cu textul: *BIBLIOTECA/ MUZEULUI REGIONAL ALBA-IULIA/ No..../ 19....//*, cea circulară cu textul: *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie și Arheologie și Șt. Naturale/ 1888/ a Jud. Alba//* (diam. 3, 8 cm), precum și eticheta galbenă, cu textul: *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie/ Arheologie și Șt. Naturale a Jud. Alba/ No....//* (completată cu verde: *1004/ I 1912//*).

25. Autor, titlu, loc de apariție, an: Möller István, *A vajda hunyadi vár építési korai*, Budapesta, 1913.

Cota: I. 1167.

Dimensiuni: in folio mare; 25 x 35, 5 cm.

Paginație: 32 pagini + XXIII planșe ilustrative.

Semne distinctive: Pe foaia de titlu, s-a așternut dedicația manuscrisă a autorului către Adalbert Cserni: *Nagyságos/ Dr. Cserni Béla urnak/.../ Möller István//*. Apar și două ștampile circulare, una cu înscrisul: *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie, Arheologie și Șt. Naturale/ 1888/ Jud. Alba//* (diam. 3, 8 cm) și cea a *Muzeului Regional Alba-Iulia* (2,5 cm).

26. Autor, titlu, loc de apariție, an: Carl Bleibtreu, *Königgrätz*, Stuttgart, f. a.

Cota: I. 956.

Dimensiuni: in 4°; 13 x 19, 5 cm.

Paginație: 189 pagini.

Semne distinctive: Pe foaia de titlu apare ștampila cu textul: *ALSÓVÁRM. TÖRT. RÉG. ÉS TERMTUD./ EGYE[SÜ]LETI MUZEUM KÖNYVTÁR.*// (7,9 x 1 cm), aplicată de 2 ori, precum și cele două ștampile circulare, una cu înscrisul: *Biblioteca Muzeului Societății de Istorie, Arheologie și Șt. Naturale/ 1888/ Jud. Alba*// (diam. 3, 8 cm) și cea a *Muzeului Regional Alba Iulia* (2,5 cm). Tot pe foaia de titlu se află și autograful, cu valoare de *ex-libris*: *Dr. Cserny*, iar pe verso-ul forzațului anterior, de mâna lui Cserni, înscrisul: *68/ 1911*//, semn că lucrarea respectivă fusese a 68-a achiziție de carte, din cursul anului 1911.

Stamps, Call Numbers, Personal *Ex-Libris* and Other "Marks" on Several Printings from the Reference Library of the Museum from Alba Iulia (I)

ABSTRACT

In this paper we submit a closer analysis of 27 volumes of printings, from the basic documentary collection of the Library of the Museum of Alba Iulia, carefully cataloguing all their bibliographical marks, such as stamps and call numbers, *ex-libris* of an institutional or personal library, as well as any other older property marks which may appear within them. The primary purpose of our approach is to establish, as accurately as possible, which of the respective volumes, among the oldest of the mentioned Library, could come from the first Library of the respective institution, during the custody of the museum's founder, Adalbert Cserni (1842-1916). This fact may have a reconstructive, retroactive nature necessary for establishing/restoring the composition of this important source of historical, archaeological documentation, but also general cultural enlightening from Alba Iulia, which was founded in 1888 and about which we do not have a whole image nowadays (not even a partial one, more coherent, thematically pursued independently).

The second important aspect revealed by us, on the occasion of this primary evaluation of this type, is that of highlighting the collateral value, often indirect, of authentic collectible *ex-libris* of the library stamps, their current or older call numbers (from the same public library holdings, from an older one, or any private book collection), personal *ex-libris* (denoting the origin of copies from other previous book collections), or other marks and notes, from their leaves, all of which have the value of ownership marks (of previous owners), often successively spread on pages of books. This is especially important for exemplifying the circulation of the copies and the way of building up the different book collections, from the inventory of which the copies were part of (at one point). Thus, we also want to theorize how we relate to these direct signs or collateral, indirect, of affiliation of the specimens to different public or private collections of books, from different periods, indicating their real value of *ex-libris* (be it deduced, even when it is only implicit). We also consider that accuracy, attention to detail, always leads to a certain methodological and knowledge progress, in the field of bibliography and history of culture in particular (as is the case here), which determined us to approach the current topic, deciphering it theoretically and practically, advocating for its cultivation in a systemic way, which correctly tells us about the past and its cultural heritage.

List of illustrations

Fig. 1. Library card of Adalbert Cserni, from 1910.

Fig. 2. M. Gritzner, M. Hildebrandt, *200 wappen der gräflichen familien...*, Leipzig, s. d.: signature of Adalbert Cserni, from 1905 – I. 367.

Fig. 3. Kövári László, *Erdély nevezetesebb családai*, Cluj, 1854: library stamps – I. 992.

Dr. Cserni Béla féle könyvtári cédulakatalógus 1910.

Leftári szám:		Rendbetű: <i>J. H.</i>	Osztály: <i>Főtenclern</i>			
A szerző neve: <i>Gritzner M. Hildebrandt M.</i>		A könyvnyomató:				
A mű címe: <i>200 Wappen der gräflichen Familien Deutschlands Ostereich-Ungarns etc. Schlesienbach - Zoltowsky Jarogniewice</i>						
A kiadás helye és éve: <i>J. B. Weigel</i>						
Halkja: <i>4 ed</i>		A kötés minősége: <i>szűke papír vászonsavattal</i>				
A kötetek száma: <i>1</i>	Hányadik kötet:	Az oldalak száma: <i>—</i>				
Önálló füzetek:	Oldal száma:	Mellékletek és szövegképek sz.:				
A mellékletek száma: <i>C. tábla</i>	Szövegképek száma:					
Megjegyzés: <i>A táblák egyenként</i>	Szerzemé- nyi napló száma: <i>170 1909</i>	Vétel ára:		Értéke:		Minő uton jutott a könyvtárba: <i>vétel.</i>
		K.	l.	K.	l.	

Fig. 1. O fișă de bibliotecă a lui Adalbert Cserni, din 1910

Fig. 2. M. Gritzner, M. Hildebrandt, *200 wappen der gräflichen familien...*, Leipzig, f. a.:
semnătura lui Adalbert Cserni, din 1905 – cota I. 367

Fig. 3. Kövári László, *Erdély nevezetesebb családai*, Cluj, 1854: ștampile de bibliotecă cota I. 992

Abrevieri bibliografice:

- Bogdan 2015 – Florin Bogdan, *Tipărituri transilvănene din colecțiile Muzeului Național al Unirii Alba Iulia*, Alba Iulia, 2015
- Dreghiciu, Mircea 2006 – Doina Dreghiciu, Gabriela Mircea, *Adalbert Cserni (1842-1916). 90 de ani de la trecerea în neființă. Catalog de microexpoziție*, Alba Iulia, 2006
- Dreghiciu, Mircea 2006a – Doina Dreghiciu, Gabriela Mircea, „Imaginea personalității lui Adalbert Cserni configurată în discursurile comemorative ale unor contemporani ai săi (1916-1917)”, în *Apulum*, 43, 2006, p. 341-355
- Dreghiciu, Mircea 2006-2007 – Doina Dreghiciu, Gabriela Mircea, „Însemnări de proprietate ale cărților vechi din colecția muzeului albaiulian: tipologii și comentarii istorice”, în *AMP*, XXXVIII-XXXIX, 2006-2007, p. 301-348
- Dreghiciu, Mircea 2008 – Doina Dreghiciu, Gabriela Mircea, „Extrase și broșuri din biblioteca muzeului albaiulian, cu ex libris-uri ale lui Adalbert Cserni”, în *Apulum*, XLV, 2008, p. 561-578
- Dreghiciu, Mircea 2010 – Doina Dreghiciu, Gabriela Mircea, *Ierbarul lui Adalbert Cserni și flora din împrejurimile Alba Iuliei (1864-1909)*, Alba Iulia, 2010
- Hațeganu 1976 – Lucia Hațeganu, „Cartea veche românească în Muzeul Unirii Alba Iulia (III)”, în *Apulum*, XIV, 1976, p. 225-250
- Hațeganu 1977 – Lucia Hațeganu, „Cartea veche românească în Muzeul Unirii Alba Iulia (IV)”, în *Apulum*, XV, 1977, p. 371-391
- Hațeganu 1980 – Lucia Hațeganu, „Cărți didactice românești din secolul al XIX-lea în Biblioteca Muzeului Național al Unirii”, în *Apulum*, XVIII, 1980, p. 339-353
- Hațeganu 1983 – Lucia Hațeganu, „Cărți populare din secolele XVIII-XIX în Biblioteca Muzeului Unirii”, în *Apulum*, XXI, 1983, p. 279-285
- Hațeganu, Lupan 1979 – Lucia Hațeganu, Doina Lupan, „Cartea veche românească în Muzeul Unirii Alba Iulia (V)”, în *Apulum*, XVII, 1979, p. 385-440
- Lupan, Hațeganu 1974 – Doina Lupan, Lucia Hațeganu, „Cartea veche românească în Muzeul Unirii Alba Iulia (I)”, în *Apulum*, XII, 1974, p. 359-394
- Lupan, Hațeganu 1975 – Doina Lupan, Lucia Hațeganu, „Cartea veche românească în Muzeul Unirii Alba Iulia (II)”, în *Apulum*, XIII, 1975, p. 353-372
- Mârza, Hațeganu 1973 – Iacob Mârza, Lucia Hațeganu, „Cărți didactice din Biblioteca Muzeului de Istorie Alba Iulia”, în *Apulum*, XI, 1973, p. 391-421
- Mircea 2013 – Gabriela Mircea, „Statutul Societății de istorie, Arheologie și Științe naturale a Comitatului Alba de Jos și situația Muzeului albaiulian, în lumina unui document

- din 1935/ 1936”, în *Apulum*, 50/2, 2013, p. 561-608
- Mircea, Dreghiciu 2008 – Gabriela Mircea, Doina Dreghiciu, *Repere bibliofile din patrimoniul muzeului albaulian. Sec. XVI-XIX. La 500 de ani de la introducerea tiparului în România. Volum aniversar dedicat împlinirii a 90 de ani de la Marea Unire din 1 Decembrie 1918*, Alba Iulia, 2008
- Szabó 2016 – Szabó Csaba, *Béla Cserni and the Beginnings of Urban Archaeology in Alba Iulia*, Cluj Napoca, 2016
- Szügyi-Szücs, Veres 2019 – Szügyi-Szücs Judit Mária, Veres Anna Mária, *A Gyulafehérvári Római Katolikus Papnevelő Intézet "Seminarium Incarnatae Sapientiae" könyvtárának régi állománya/ Altbücherbestand der Bibliothek des Priesterseminar "Seminarium Incarnatae Sapientiae" in Alba Iulia/ Fondul de carte veche al Seminarului Teologic Romano Catolic "Seminarium Incarnatae Sapientiae" din Alba Iulia* Budapest, 2019

Cuvinte-cheie: bibliotecă, carte modernă, însemne de proprietate, secolul al XIX-lea, Transilvania
Keywords: library, modern book, ownership marks, XIXth century, Transylvania

